

tertio de anima: oportet ea esse proportionata virtuti eius sicut organa corporalia sunt proportionata virtuti motiue unde que ex primis principijs concludi non possunt natura le lumen intellectus excedit. huiusmodi autem sunt ea que fidei sunt et futura contingentia et huiusmodi. et ideo horum verorum cognitio sine lumine gratie gratis dare haberi non potest: sicut est lumen fidei: et etiam prophetie et aliquid huiusmodi. Si autem loquamur de illis veris que naturali ratione proportionata sunt: sciendum est quod circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt: ut supra dictum est quod intellectus agens est vnus omnium: intellectum agentem deus esse dicentes: et cum intellectus agens se habeat: hoc modo ad intelligibilia: sicut lucidus ad visibilia: voluit quod sicut non potest videri aliquid visibile nisi per emissionem radii corporalis: ita non possit intelligi aliquid intelligibile sine noua emissionem radii spiritualis: quod est gratia gratis data. Sed hec positio pueniens non est: ut supra dictum est. non enim intellectus agens est aliqua substantia separata: vel deus: ut quidam theologi dicunt: vel intellectiva ut plures philosophorum. ut supra dictum est: sed naturalis virtus ipsius rationalis anime: nec tamen oporteret hac positione supposita ut semper noua infusio gratie fieret in cuiuslibet veri cognitione: eo quod infusio et emanatio spiritualium donorum non est successiua per modum motus: sed est fixa: et permanens. unde secundum vnā irradiationem spirituales intellectus possibilis ad omnia sibi proportionata cognoscenda perficeret. Aliorum vero opinio est quod intellectus agens sit quedam potentia anime rationalis. et hec sustinendo non potest rationabiliter poni quod oporteat ad cognitionem veri talis de quo loquimur aliquid aliud lumen superinfundi. Quia ad hoc verum intelligendum sufficit recipiens specie intelligibile: et facies speciei esse intelligibile in actu: et vtriusque est per virtutem naturalem ipsius anime rationalis nisi forte dicatur: quod intellectus agens insufficiens est ad hoc: et ita natura humana alijs imperfectior esset que non sibi sufficeret in naturalibus operationibus. Et ideo dicendum est quod hec vera sine omni lumine gratie superaddito per lumen naturalem intellectus agentis cognosci possunt.

Ad primum dicendum quod sicut deus operatur in natura et continet virtutem naturalem: ita et operatur in intellectu et continet virtutem intellectivam. unde sicuti nullum opus naturale est nisi in deo: sicut in continente nec ambulatione. nec aliquid huiusmodi: ita etiam nec cognitio veritatis est nisi in spiritu sancto qui in intellectu operatur: et ipse conseruat. **Ad 2^m** dicendum quod sicut ibidem in glo. exponitur: pro tanto dicitur deus reuelasse: quia naturalem rationem eis dedit: et creaturas condidit in quibus maiestas creatoris cognosci poterat: et non per aliquod lumen gratie naturali lumini superadditum. **Ad tertium** dicendum quod sicut dicit Augustinus in primo de doctrina christiana: ille qui docet filius est ei qui mouet digitum ad aliquid ostendendum. unde sicut homo potest exterius mouere digitum ut aliquid ostendat non autem potest perferre virtutem visiuam per quam ille qui docet doctrinam visibilem aduertat: ita etiam potest homo exterius verba perferre que sunt signa veritatis. non tamen veri intelligendi virtutem perferre quam a solo deo est. pro tanto. ergo dicitur ipse solus deus docere: quia veri intelligendi in nobis continetur et causatur: non ex hoc quod in quolibet cognitione veritatis nouum lumen gratie superinfundat: quod autem diuersimode deus angeli et homo docere dicitur dictum est supra di. 9. **Ad quartum** dicendum: quod ipsum lumen intellectus agentis est quedam irradiatio prime lucis secundum quod Dionysius 4. capitulo de di. no. dicit quod omnes bonitates in creaturis participare sunt quidam radii diuine bonitatis. et ideo non oportet quod huic irradiationi aliud lumen superaddatur in his que naturali rationi sunt subdita. **Ad quintum** dicendum quod ipse deus est causa cuiuslibet nostre cognitionis: non tamen omnis quod fiat per influxum alicuius gratie: sed per influxum naturalis luminis: quod quidem lumen ab ipso est. **Expositio textus.**

Sine hac credatur hominem posse facere omnia dei mandata etc. Intelligatur ut simpliciter impleri possint secundum quod sunt efficacia ad vitam eternam promerendam. **Ad hoc** tamen inuente nos per suam legem etc. Ex hoc patet quod pelagijs ponebat eorum que in lege sunt aut que ad fidei pertinent cognitionem a nobis habere non posse per naturalem virtutem rationis: et hoc recte sentiebat. Recte a mortalibus viui non potest etc. Ut intelligatur rectitudo que est necessaria ad opus meritorium: nec tamen sequitur si homo non potest homo sine gratia quod non possit cauere transgressionem futuram: sicut pelagijs videbatur arguere ex vno alio volens concludere. Id enim contra manicheos dixit etc. Videtur quod hec responsio nihil valeat: quia dicitur Augustinus et si obuiet positioni istorum: nihilominus potest confirmare positionem quam pelagijs astruere videbatur. vnde quod obuiet positioni eadem Sed dicendum quod non sequitur: quia opinio manichei erat quod voluntas erat determinata ad vnum faciendum: quod si esset ab ea ratio culpe et laudis et vituperij auferretur: sicut ab illis qui agunt per necessitatem nature: sed quod fides catholica ponit hominem non posse se a peccato liberare: quod incurrit vel per actum proprium vel per originem viciatum: non est ex determinatione voluntatis ad vnum: sed ex eius insufficietia ad per se acquirendum illud sine quo a peccato liberari non potest: nec diuina mandata implere perfecte sine gratia. Unde non eodem modo auctoritas Augustini vtriusque obuiat. In potestate quippe hominis etc. Sciendum quod immutatio voluntatis in melius dupliciter potest intelligi vel secundum bonitatem civilem: et sic homo per potestatem naturalem quam a deo accepit: potest voluntatem mutare in melius: sicut in predicamentis de prauis ad meliores exercitationes deductus: et doctrinas perficiet ut melior sit: vel secundum bonitatem gratuitam. ut scilicet accipiat gratiam quam prius non habuit: et hoc non potest ex potestate naturali: sed ex prete gratie per quam meretur gratie augmentum et consummationem.

Ad hoc ante preteritum eguerit gratia operante et cooperante. et quod operante et cooperante gratia eguerit: sed operante non eguit secundum omnem modum quo ipsa operatur. **Distin. XXX.**

Post hec considerandum est: vtrum homo ante preteritum eguerit gratia operante et cooperante. Ad quod breuiter dicimus: quod non cooperante tamen: sed etiam operante gratia indigebat: non quidem sed omnis operationi modum operationis gratie. Operatur enim liberando et preparando voluntates hominis ad bonum. Egebat itaque homo ea: non ut liberaretur voluntate sua quam peccati serua non fuerat: sed ut prepararetur ad volendum efficaciter bonum quod per se non poterat: non enim poterat bonum mereri sine gratia. ut Augustinus in enchiridion. euidenter tradit. Illa inquit immortalitas in quam poterat non mori natura humana perdidit per liberum arbitrium. Hanc vero in quam non poterit mori acceptura est per gratiam: quam fuerat si non peccasset acceptura per meritum quoduis sine gratia. nec tunc ullum meritum esse potuisset: quia et si peccatus in solo erat arbitrio constitutus: non tamen iusticie habende vel retinende sufficebat liberum arbitrium. nisi diuinum preberetur adiutorium. Ecce his verbis satis ostenditur quod ante peccatum homo indigebat gratia operante et cooperante. Non enim habebat quo pedem

monere posset sine gratie operatis et cooperatis auxilio. habuit tñ quo poterat stare.

¶ Quod homo ante lapsum virtutes habuerit.

Reterea qñ solet vtz hō añ lapsū virtutē hūerit. Quibusdā vñ qñ nō hūit: id ita pbare conātib⁹. Iustitiā iquirit nō hūit: qz pceptū dei pceptū nec pñ dētiā: qz sibi nō puidit. neqz tpantiā: qz aliena appetit. nec fortitudinē: qz prauē suggestiōi cessit. Quib⁹ rñdētes dicim⁹ eū qdē nō tūc hūisse has virtutes qñ peccauit: s; añ: et tūc amississe. Quē mltis testimonijs scōz pprobaf. ait. n. Augu. i qdā homelia. Adā pdita charitate mal⁹ inēt⁹. Itē Princeps victoriū dñi vicit Adā d limo terre ad imaginē dī scñ: pudicitia armatū: tpantiā ppositū: charitate splēdidū: pños pñtes ill⁹ donis actāris hōis expoliāuit pariterqz pemit. De b eodē. Amb. ad sabinū ait. Qñ Adā sol⁹ erat si ē puaricat⁹: qz ei⁹ mēs deo adhibebat. Sup psalmū quoqz dīc qz hō añ pctm̄ bñssim⁹: aurā carpebat ethereā. s; qñ sine virtute bñssim⁹ erat. Aug. quoqz sup Genesiz dīc. Adam añ pctm̄ spūali mente pñtū fuisse. Nō est ergo dubitandū hōies ante pctm̄ virtutibus fuisse: sed illis per peccatum spoliātum fuisse.

¶ De electione hominis de paradiso.

Illi quoqz pcti penā eiect⁹ ē de paradiso i istū miseriam locū: sic i genesi legif. Nūc g ne forte mittat manū suā: et sumat d ligno vite: et comedat et viuat in eternū: e misit eū de paradiso voluptratis. Hīs verbis insinuari vñ qñ nunqz moreretur si postea de illo sumpssisset ligno.

¶ Quō intelligendū sit illud ne sumat de ligno vite et comedat et viuat i eternū.

Ed qz p pctm̄ iā mortuū corp⁹ hēbat illa vba ex tali itellū accipi pñt. Beatus mō iratū loquēs d hōie supbo ait. Videte ne forte mittat ma. su. et c. i. caueate vos āgeli ne comedat d ligno vite quo idign⁹ ē. De quo si pñtissz cōderet et viueret i eternū. S; mō pp iobediētā idign⁹ ē comedet. Et sic vbo dixit ita ope exhibuit. Emisit. n. eū dō d padiso voluptratis i locū sibi pgruū: sic plerūqz mal⁹ cū inter bonos viuere ceperit: si in melius mutari noluerit: de bonorū cōgregatione pellitur pōdere prauē consuetudinis pressus.

¶ De flāmeo gladio añ paradisi posito.

Nō possz ad illud accedere collocavit dō añ padisuz Cherubin: et flāmeū gladiū atqz vñatīlē ad custodiēdā viā ligni vite. qd iuxta lram pñt b

mō accipi. Qz p ministeriū āgeloz ignea custodia illi pñtita fuit. Hoc. n. p celestes pñtes in paradiso visibili factū ē credēdū ē: vt p āgelicū misteriū ibi eēt qdā ignea custodia: n tñ frustra: s; qz aliqd signat de paradiso spūali. Cherubi. n. itē pñtā plenitudo scie. h ē charitas: qz plenitudo legis ē dilectio. Gladi⁹ at flāme⁹ pñtē tpales sūt q vñatīles sūt. qñ tpa volubilia sūt illa g ad custodiā ligni vite. iō posita sūt añ paradisi: qz ad vitā nō redit nisi p Cherubi. s. plenitudine scie. i. charitatē: et p gladiū versatīlē. i. tolerantia passionum temporalium.

¶ An hō ante pctm̄ comederit de ligno vite.

Rest at qñ vtz de ligno vite añ pctm̄ comederit hō. De hoc aug. i li. d bap. puu loz sic ait. Recte pñfecto itelligit pñmi hōies añ malignā dyaboli pñsionē abstīnuisse a cibo verito: atqz vñ fuisse cōcessis. Hīs vñbis oñdit q de ligno vite añ pctm̄ sumpserint: qbus pceptū erat vt de oī ligno paradisi comederēt: nisi d ligno scie boni et mali.

¶ Quare non sunt facti immortales si comederint de ligno vite.

Quare g ppetua soliditate et brā imortalitate vestiri nō sūt: vt nulla ifirmitate vñ etate i dñeri mutarēt. Hāc. n. vñtū tē nālī illud lignū hūisse dī. S; forte n b cōferebat: nisi sepe de illo sumeret. Poruit g fieri vt d illo sumeret semel et n sepi⁹: q p aliqz morā i paradiso fuisse intelligit: cū scriptura dicat eū ibi soporatu fuisse quādo costa de latere eius assumpta ē: et inde formata mulier. et aīa lia ante eū ducta: qbus nomina imposuit.

¶ Diuisio textus.

Postquā determinauit de grā absolute. Dic. determinat de ea p pparatōez ad statū pñmi hōis i pmo statu. Et diuiditur i partes duas. In pma iquirīt an hō i pmo statu grām habuerit. Scdō dterminat quā penā p peccato icurrerit. ibi. (In illi quoqz pcti penā rē.) ¶ Circa pñmū duo facit. Pñio iquirīt an hō i pmo statu grā eguerit. Scdō an vtutes gratuitas habuerit. ibi. (Pñmū queri solet rē.) (In illi quoqz rē.) Dic dterminat penā quā hō i currit p pctō quo grā et virtutē amisit. Et diuidit in duo. Pñio dterminat penā. Scdō oñdit veritatē cuiusdā qdōnis ex pñdictis occasionate. ibi. (Pñt ē qñ rē.) ¶ Circa pñmū duo facit. Pñio oñdit qz Adā p pctō et locū delitiarū et cibū saluberrimū amisit. Scdō quō ipeditus ē ab ei⁹ recuperatione. ibi. (Ne vñ posset ad illud accedere rē.) ¶ Circa pñmū duo facit. Pñio oñdit penā ex vñbis scripture. Scdō mouet qñdāz dubitatōes ex vñbis illis: quā pñio mouet. ibi. (Vñ vñbis insinuare rē.) Scdō soluit. ibi. (S; qz p pctm̄ rē.) (Pñt aut qñ rē.) Dic mouet quādā dubitationē ex pñdictis occasionataz. s. an hō añ pctm̄ de ligno vite comederit. Et pñmo dterminat q sic. Scdō mouet iterum dubitationē cōtra hec ortam et dterminat eā ibi. (Quare ergo ppetua soliditate rē.)

Questio.

I.

Hic v. q. runtur. Prio an ho in statu inocen-
tie gra idiguerit. Secundo an gratia ha-
buit. Tercio si habuit vtru gratia huani gnis
si inocetia pstitisset fuisset maior q. modo sit.
Quarto vtru actus huani fuissent efficacio-
res ad merendu. Quinto de pena que in lra ponit boiem
propria transgressione consecuta.

Utz na i statu inocetie eguerit gra.

I.

Ad primum sic procedit. videtur q. ho i
statu inocentie gratia no
eguerit. Ad hoc. n. gra dat hoibus vt deo sint
accepti. s. cum huana na itegra erat sine aliq
corruptioe pcti ho ex bonitate nali deo acce-
ptus erat. o. n. bonu r pcpue malo ipmixtu deo acceptu
e. g. gra supaddita n idigebat. C. p. gra diuidit i operate:
r cooperate. s. no idigebat i statu illo gra operate. q. ipi n
erat. cu tñ effect. gre operate sit d ipio facere pii. nec iteru
cooperate. q. nulla difficultate ad bonu agedu patiebat:
gra vo cooperas ad hoc dat. vt ho bonu facile facere pos-
sit. ergo nulla gra indigebat. C. p. vt dici de entro. 32. dei
pfecta sut opera. no aut eet i diuis opibus pfectio. si aliq
gradus nobilitatis polis eet i creaturis q iititut a deo no
eet. ergo ois gradus bonitatis polis i creaturis i rex na i
uenit. s. poterat ds tale naz odere q p ppria nalia vitam
eterna mereret. alias no eet oipotens. cu igi nlla alia crea-
tura b magis hre videat q ho vel angelus. vt q. b eis que
niat. ita si na huana pura eet. sic i pmo statu erat ho: gra
no idigeret ad vita eterna pmereda. C. p. pena nuqua p-
cedit culpa: cu sit effectus eius. s. caretia visiois dine e pe-
na originalis culpe. ergo si i na huana no fuisset culpa nec
et ibi fuisset caretia dine visiois. s. poterat ho i statu inoc-
tie oi culpa carere absq. gra. ergo r gra no indigebat ad b
vt ad dei visionem pueniret. C. p. ad b gra dat ho vt p ea
deo pfiguret r assimilet. s. ex additoe nae sue ho ad ima-
ginem r similitudinem dei factus est. ergo si natura in eo itegra
maneret alia gratia no indigeret.

Contra. Ro. 6. dr. Hra at dei vita eterna: s. necesse
erat homini vt ad vitam eterna pueniret.
ergo idigebat gra p qua ad ea puenit. C. p. pctm naz hu-
mana no mutauit. s. eade manet an r post. s. meritum vite
eterne excedit virtutem nature post peccatum. ergo etia
excedebat vires eius ante peccatum. ergo indigebat gra-
tia per qua vitam eternam mereretur.

Respondeo dds q duplex e necessitas. Una absolu-
ta q ex prioribus causis vt ex mali et
formali. ex q. pponitur res. vt q. o. ppositus ex dyus ne-
cesse e corrumpti r ho. Alia vo e additionata ex suppositioe fi-
nis. vt si serra dbeat facere ferre opus. s. sectione. necesse e
ea detes ferreos hre. Nec at necessitas e duplex. qda. s. si
ne q no pot hri finis itentus. sicut sine cibo no pot hri co-
seruatio vite. qda vo sine q no pot aliq ad finez de facili
ptingere. sicut dr equus necessarius ho ad pagedu iter. r
nomē utilitatis coe e vtriq. modoz. necessitatis vltimo
positoz. s. nomē idigētie magis se bz ad pmi modū eoz.
Illo. n. pprie dicimur idigere. sine quo finē pseq nō possumus.
s. b dico q. ho an pctm gra idigebat. q. sine gra finē
vite eterne nullo mō pseq potuiss. ad finē. n. nō puenit ni
si p opa pportioata fini. vita at eterna e finis oino nae hu-
mane facultate excedēs. vñ et itellz r dñderiū supat pri-
me Lor. Oculus nō vidit r auris nō audiuit r. Ideo opz
q opera p q ad vitam eternam puenitur vires nature hu-
mane excedāt. vnde in ea homo nō potest sine aliquo do-
no naturalibus addito: r ideo quātūcūq. natura huma-
na sit itegra. nihilominus homo gratia indiget ad vitam

eternam consequendam.

Ad primum ergo dds. q. vñq. bonu ds acce-
ptat s. mēsurā sue bonitatis. s. illū
simplr a deo acceptari dr. cui ab ipso pparat illa glia qua
ipse gloriofus e. s. visio eius p centia. C. Ad 2^m ddm. q. ho
an pctm r operate gra egebat. gre. n. operate aliqd p se co-
uenit. r aliqd p accns. p se. n. sibi puenit vt hoies iustū for-
malr faciat. r deo gratū. s. hoc accidit sibi vt iustū ex iniu-
sto faciat ex pte subiecti i quo i iustitia iuenit. b et p se est
sibi puenies vt ex nō iusto iustū faciat vt ex nō grato gra-
tū. sicut albedinis e ex nō albo facere albū. s. b albedini
accidit vt ex nigro albū faciat. Silt et gre cooperatis nō
eyt solā facultate faciat i operado. b. n. heresis pelagiana
ponebat. s. vt efficacia r virtute quādā nouā opib. hoies
pbeat. s. meredi vitā eternā. C. Ad 3^m ddm. q. nō pot esse
aliq creatura q ex pprijs nalijs vitā eternā pmereri pos-
sit. sicut nō pot ee aliq creatura q nae dine eqtur. nec b oi
potētie dei drogat. Et b p ex his q supra dicta sūt. C. Ad
4^m dds. q. carētia dine visiois pot itelligi duplr. vt nega-
tiue. r sic nō e pena. s. defectus naz creataz pns. nulla. n. nā
creata ex se sufficiēs e ad dei visionē. r sic fuisset carētia di-
uine visiois i hoie an pctm si gram nō habuisset. Alio mō
pot sumi pūatiue vt itelligat aliq obnoxietas ad carēdiū
dei visioe. r sic e pena pcti r i pmo statu nō fuisset. C. Ad 5^m
dds. q. similitudo dei q puenit ho fm sua nalia e alia ab illa
q ho assimilat deo p gras. nec e icōueniēs vt ho i plurib.
deo assimilet. eo q scōz quēlibet gradū bonitatis supad-
ditū noua similitudo i creaturis ad deū pūrgit.

Utz ho an pctm habuerit gram.

II.

Ad secundum sic procedit. vt q. ho an
pctm gras nō habuerit
Quicūq. n. bz gras pot pficere ad meritū vite
eo q p gras meret q. augmētū gre r ei. s. suma-
tiōez. s. vt supra magi dixit. 24. di. Ho i p statu
nō hūit. vñ ad meritū vite pficere poss. ergo gras nō hūit.
C. p. maior e prās gre q. nae. s. quāto peccās e maioris
ptatis tāto graui e pctm ei. si g ho a statu gre cecidiss. cu
angelus. an lapsus gras nō hūerit vt multi dñt. vt q. pctm
hoies graui q. pctm dñois fuiss. qd supra negatū ē. C. p.
gra magis puenit cu glia q. cu nā. s. gra tpe i hoie gliaz p-
cedit. ergo multo fortī nā gras r sic i p statu gras nō hūit.
C. p. gra q. tū i se e hoies i deus pmouet. cu igi i hoie an
statu pcti nihil eet trahēs ipm i ferius. vt q. si gras hūisset
q. nūq. peccauisset. peccauit autē. igitur gratia nō habuit
C. p. retea. ea que ho per primū peccatum amisit sibi
restituta nō sunt: sicut impassibilitas r huiusmōi. si ergo
gratiam in statu inocentie habuisset: eam per peccatum
amissaz per penitētiāz nō recuperasset. hoc aut falsū est:
quia sic totum humanū genus periret. ergo gratia in pri-
mo statu non habuit.

Contra. Nullus spoliatur illis que nō habet. sed ho
mo per peccatum fuit vulneratus in natu-
ralibus r spoliatus gratuitis. vt dicitur in glo. Luce. io. er-
go gratiam habuit. C. p. retea. charitas nunquā est in-
formis. in littera autem probatur q. Adam in pmo statu
charitatē habuit. ergo r gram sine qua nō e charitas.

Respondeo dicendum q. circa hoc est triplex opi-
nio. Quidam enim dicunt q. homo
in primo statu gratiaz nō habuit. nec virtutes gratuitas.
oēs autē auctoritates scōzum. quas magister i littera in-
ducit ad probādum hoī virtutes i fuisse. exponūt de vir-
tutibus naturalibus. que in ipso propter itegritatem hu-
mane nature excellētissime erāt. Sed hoc nō videtur au-
ctoritatibus cōuenire. i gbus ponit q. Adā charitatē hūit
q sine gra nō bētur. r plura alia dñr que nō nisi extorte ad

virtutes naturales referri possunt. Alij vero distinguunt statum innocentie in duos status: dicunt. n. qd hō in principio creatiōis sue sine gratia creatus ē in naturalibus tantum: postmodū vero ante peccatū gratia psecutus ē: et scōz hāc distinctionē varia dicta sanctorū et doctorū concordare nituntur. Sed istud nō videtur cōuenire dictis sanctorū et doctorū qui de statu innocentie quasi de vno statu nō distincto loquuntur: et ideo hec positio non magne auctoritatis est. Ideo alij dicunt qd hō in principio creatiōis sue i gratia creatus est: hec quidē positio satis cōgruere videtur opinioni Augu. qui ponit res simul tēpore pfectas fuisse creatas in materia et i forma. Pria vero opinio magis congruere videtur opinioni aliorū sanctorū qui dicunt per successiōnē tēporis res creatas perfectas fuisse. Que tamē barum opinionū verior sit multū efficaciter ratione probari nō potest: nec aliquid eorum que ex voluntate dei sola dependent. hoc tamē probabilius ē vt cū homo creatus fuerit in naturalibus integris que ociosa esse nō poterāt: qd in primo instanti creatiōis ad deum conuersus gratia cōsecutus sit: et ideo hanc opinionē sustinēdo dicēdū ē.

Ad primum dicēdū qd sicut fm Aug. distinctio primorū dierū attenditur scdum ordinē nature: et nō scōz successiōnē tēporis: ita etia f3 ordinē nature status i naturalibus puris ad statum eius in gratia cōparatur: et nō scōz ordinē tēporis: et sic intelligendū est qd hō in statu naturalī intellectus nō habuit. vnde proficere possit: quia dū gratia h3 nō h3 hoc ex naturalibus: sed ex gratuitis. Vel dicēdū qd hoc intelligēdū est qd hō nō potuit proficere p se etiā habita gratia vt beatitudinē psequeretur. et hoc supra magister dixit pficere ad meritū vite. **Ad 2^m** vdm qd scōz tertiā opinionē tā hoies qd angeli i gratuitis creati sūt: et ideo contra eā nō ē huiusmodi obiectio: sed contra secundam quā sustinentes dicimus qd potētia naturalis: hoc modo se habet ad gratiam qd ipsa subministrat sub3 actus. et gratia prebet efficaciam merēdi informādo actus: et sicut maioris perfectiōis ē forma actus qd ipsa sub3 actus: ita ecōtrario maior defectus ē deficere in ipsa sub3 actus qd deficere i forma ipsius: quāuis autē ponatur hō gratiā habuisse: et in hoc angelo superiorē fuisse: tamē debiliōr fuit in potētia naturali: et ideo defectus potētie naturalis magis excusat peccatū hois qd defectus gratie peccatū angeli. vñ simplr pctm hois minus qd pctm angeli inuenitur. **Ad tertiū** dicēdū qd p gratiā aliquis meretur gloriā: et ideo conueniēter gratia tēpore gloriā precedit: f3 per naturā nō meret grām. vnde nihil ipedit vt simul cum nā grā infundatur. **Ad quartū** dicēdū qd in illis q agunt p necessitatē nature: o3 q agēs de necessitate agat scōz exigētiā forme que i ipso ē: vt p calidū calefaciat. hoc autē in volūtariis nō tenet. vnde etiā si homo grām habuerit: nihilominus potest i contrarium actus trāsire. **Ad quintū** dicēdū qd actus personales nō attingūt nām: sed personā: et ideo adā per penitētiā: quā de peccato egit: potuit recuperare illa bona: q sibi ad actus personales data erāt: sicut gratiā et virtutes: nō autē illa: q toti nāe collata erāt: vt immortalitas corporis: et obediētia inferiōz viriū ad rationē et huiusmodi.

Utrum homo i statu primo habuisset tantum de gratia quantum habuit post peccatū. **III.**

Ad certū sic proceditur. Videtur qd in primo statu homo nō tantum de gratia habuisset quantum post peccatū. Ut enim philosophus dicit in 10. ethicorum. Ridiculum est temperatiā et fortitudinem in dys ponere: cum in eis passiones inate et illate nō sint circa quas fortitudo et tēperantiā mediū cōmunicāt: f3 in pmo

statu adā huiusmodi passiōibus caruisset. ergo. et per cōsequē his virtutibus: qd tamē homo post peccatū habuit: ita gratias: nō ergo tot gratias homo ante peccatū habuisset: sicut post habuit. **¶** P. perseverantiā quedā virtus est quā multi post peccatū statū habent: hec autē ade defuit vt eius casus ostēdit. nō igitur tot virtutes habuit quor hoies in peccato nati habēt: et sic idēz qd prius. **¶** P. plus indigēti deus plus tribuit: qd misericordia misericordia intuef. vt dicit Ber. sed hō plus indiget gratie auxilio post pctm qd ante: cum magis in nālibus ifirmetur. ergo plus de grā post peccatū hōi cōfertur qd ante contulisset. **¶** P. deus cū sit sūme bonus. vt Augu. dicit: mala eē nō permetteret nisi esset adeo potēs. vt ex malis bonū eliceret: f3 nō ostēderetur pfecte diuina bonitas: nisi bonus qd ex malo dūs elicit excederet illud bonū qd per malū priuatur. ergo bonum: hois qd ex peccato eius deus elicit: excedit illud bonū qd ante peccatū erat: et est postmodū per peccatū priuatum: et sic maior est grā post peccatū qd ante. **¶** P. tota plenitudo gratie humani generis ex virtute incarnatiōis et passiōis xpi procedit. vñ dicit Jo. pmo. De plenitudine eius oēs accepimus: f3 si adā nō peccasset xps nō fuisset incarnatus: vt quidā dicunt: vel salte3 non fuisset passus. vt oēs dicūt. ergo nō tāta plenitudo gratie fuisset i humano genere ante peccatū: sicut post.

Contra Mat. 25. Dedit unicuiq; f3 propriā virtutē et exponit i glo. de collatione grarum: virtus aut hoium nālis maior erat ante pctm qd post. ergo et plus d grā psecuti fuissent an pctm qd post. **¶** P. nullus ex pctō reportat cōmodū: sed si hō post pctm maiorē grāz h3 et qd an: cōmodū ex malo reportaret. ergo etc.

Respondeo vdm qd donorū gratuitorū quedā ordinātur absolute i perfectiōez eius cui cōferuntur. quedā autē ad vtilitatē aliorū. vt dicit pme Cor. 12. Unicuiq; datur manifestatio. scd ad vtilitatē. vtilitas aut quedā est vt defectibus proximorū subueniat: sicut per operationē signorū ifidelitati succurrit: qd si gna data sūt nō fidelibus: sed ifidelibus. Et similiter ē et de generibus linguarū: et de alijs huiusmodi donis. Et qd huiusmodi defectus i pmo statu nō fuissent: ideo etiā nec talia dona hōi collata foret que cōtra hos defectus ordinātur. Dona vero absolute in pfectionē recipiētis ordinata sūt ea quibus homo i actibus proprijs pficitur et f3 aiam et fm corpus: sicut est grā gratū faciēs: vtutes: donū sciē: et sapiētiē: et huiusmodi: et ipassibilitas corporis: et in his hō in pmo statu simplr loquēdo magis abundasset qd i scōo statu post pctm: f3 iste excessus pot cōsiderari duplr vl intēsiue vl extēsiue. Extēsiue qdē: qd pla de h3 hō in pmo statu qd in scōo habuisset. hūit. n. ipassibilitatē corporis et pfectaz obediētiā inferiōz viriū ad rationē et h3 qd i hoibus post pctm nō inueniunt. Szvz est qd ēt qdā dona post peccatū sūt que iperfectionē annexā habēt: q aut i primo statu nō fuissent oino: aut si fuissent fm aliūz modū et alios actus fuissent: vt tñ hoc intelligat d iperfectiōe nō q nāz psequit: f3 q ex pctō psecuta ē. Sides. n. pfectionē h3 psequētes nāz: cuius ē dōna qd in speculo itueri: et h etiam hōi in primo statu cōgruisset: f3 vidisset clarins diuina. vt supra dictū est. Et iō fides in pmo statu fuisset etiā scōz eiusdē gnis actū: quāuis pfectior qd modo sit. Cōtinentia vero que iportat imperfectionem in repugnantia passionū ex peccato causata f3 q philosoph⁹ cōtinentiā accipit i. 7. ethi. i pmo statu nō fuisset: et silr penitētia si spālis virtus ponatur: ad minus fm eodē actus quos nunc habet: et similis ratio est de alijs similibus. Si autē excessus intensiue cōsideret et pcpue qstū ad dona gratū faciētia sic cōsiderādo statū ad statum vltēr hō ante pctm ampliori gratia peditus

fuisse q post: s; tñ nō ē inconueniēs q aliquis post statū peccati multo maiore grāiā habeat q̄ aliqui habuissent etiā in primo statu: eo q gratie nō tātūz dātur sedz mēsurā naturalis virtutis seu capacitatis: s; s; conatūz: quē cōtingit eē maiore in eo qui minoris virtutis ē: sicut etiā dī d cōparatiōe hoīz noui z veteris testamēti.

Ad primum ergo dicēdūz q quāuis angeli quos philosophus dōs vocat: sicut z Dio. huiusmōi virtutes cardinales nō habeant scdm eodē actus quibus i nobis sūt: habēt tamē eas scōz quosdā emi nētiōes actus: z precipue scōz q cōstituūt eozū actus circa fines: z hoc modo i hoīe etiāz ante statū peccati fortitudo z tēperantia eē potuisset: tamē sciēdūz ē q alia rō ē de hoīe ante peccatūz: z d angelo: z d hoīe gloriificato. hō mo enīz i pmo statu quāuis huiusmōi passiōibus actu nō subiaceret: tamē naturāz habebat q̄ quātūz i se ē his passiōibz subycibilis erat: z possibile erat eis subyci si peccaret: nōdūz hoīe cōfirmato: s; homo gloriificatus: z si naturā habeat cui scōz se cōsiderate nate sūt huiusmōi passiōes inēē: tamē p habitū glie oīno aditus his passiōibus tollitur: angelus vō nec naturāz nec passibilitatē respectu harum passiōūz habet. vnde p3 q huiusmōi virtutes quātū ad actū qui sūt vie nūc i nobis magis remote sūt ab angelis q̄ ab hoībz gloriificatis: z ab hoībuz gloriificatis magis q̄ ab eis i primo statu existētibz. ¶ Ad scōz dicēdūz q pseuerantia dupliciter dicit. Vno. n. modo spālīs virtus cuius actus ē hīe ppositūz semp in bono pmanēt: z talē virtutē Adā habuit: z mlti qui post corruerūt. Alio modo ē qdaz circūstantia psequēs virtutes alias: z sic nō ponit speciale virtutē: s; cōtinnationē quāda3 virtutis vsq; ad mortē: z sic Adā i primo statu pseuerantia3 nō habuit. ¶ Ad tertiu dicēdūz q plus indigēti dūs plus tribuit: dū modo sit magis ad recipiēdūz dispositus: alias nō ē verū: tamē sciēdūz ē q cū indigētia dicatur respectu finis. vt dī cū ē: nō ē dicēdūz q hō post peccatūz magis eguerit gratia q̄ ante. Illud. n. ad quod p se gratia ē ordiata. s; gloria supra vires hoīs ē siue añ peccatūz siue post pctm. Unde quātūz ad hoc nō magis idiget post q̄ ante: s; quātū ad hoc ad quod p accidēs gratia ordiat: quod ē remotio mali: magis hō post pctm idiget: z p respectū ad gloriā attenditur mensura gratie: quia p gratia3 maiore: maiorem q3 gloriā meretur nō autē per respectū ad remotiōē peccati vel isfirmitatis: quia minima gratia sufficit ad delēdūz oīa peccata. vñ nō maiori gratia idiget hō post peccatū q̄ ante: s; verū ē ad plura gratia idiget: q̄ tamē plura quātūlibet gratia facere potest. ¶ Ad quartū dicēdūz q d3 ex malo semp maius bonū elicit: nō tamē illi d necessitate in quo malū ē pmittit: s; i cōparatiōe ad vniuersūz: cuius pulchritudo cōsistit ex hoc q mala eē sinuntur: bonūz autē vniuersi prepōderat bono picularis rei: sicut bonū gētis ē diuini q̄ bonū hoīs. vt i pmo ethicoz philosophus dicit. ¶ Ad quintū dicēdū q xpūs ad hoc fuit passus: vt hoīs naturā repararet. Vñ p passiōē xpī nō apparet q maiore grāz hō psecutus sit post pctm: q̄ ante fuisse sine ea: loquēdo d gratia i ordine ad premiūz eēntiale: quia aliqd pmiū accidētale hō p passiōē xpī consequitur: qd añ peccatū nō habuisset. s; gaudiū d victoria xpī.

¶ Utrū opera hoīs sint magis efficacia ad merendā grāiā post peccatū quā ante pctm.

III.

Ad quartū sic proceditur. videtur q post pctm opera hoīs fuisse magis efficacia ad merēdū q̄ añ pctm. In p. n. statū hō: sicut nec ad malū ipellēs aliqd habebat: ita nec a bono retrahēs: s; supra. z. 4. dī. magister dixit q primus hō resistēdo tētatiōi nō meruisset: quia nihil erat quod ad malū ipelleret. ergo similiter faciēdo bonū vel nihil vel minus meruisset: quia nihil erat quod a bono ipediret. ¶ P. dicit apostolus. z. Thymo. z. Nō coronabitur nisi qui legitime certauerit: s; hō i pmo statu non ita ipugnabatur: sicut post pctm. ergo nec ita coronā efficaciter merebatur. ¶ Preterea. vt philosophus dicit in secūdo ethi. virtus ē circa difficilia: s; difficilior est hōi post peccatū bonū operari q̄ ante. cū ergo ex virtute pcedat efficacia meriti: videtur q ante pctm actus hoīs fuerint minus efficaces ad merēdū q̄ post. ¶ Preterea. hō in primo statu fuit quasi medius inter statū angelorū z statū nostrū: vt ex his que. z. 3. dī. dicta sūt: p3: s; operatio nes angeli nō sūt ita efficaces ad merēdū: sicut operatiōes hoīs: quod p3 ex hoc q inferior angelus mereri gradū superioris nō pōt: s; hō potest mereri vt ascēdat ad supmū ordinē angelorū. vt ex dictis Grego. p3 in homelia de centū ouibus. ergo z hō in pmo statu habuit opera minus efficacia ad merēdū q̄ post peccatū. ¶ P. vt in primo. dī. z. magister dixit hō factus ē ad reparatiōē ruine angelice: s; de quolibet ordine angelorū aliqui ceciderunt. vt supra. 6. dī. dictūz ē. ergo oportet q quālcūq; vadat hūana natura: siue in statu inocētie: siue in statu peccati ad singulos ordines angelorū aliqui hoīs trāsserantur: cū ergo hō nō fiat nisi ex virtute meriti: videt q saltē nō maioris efficacie ad merēdū fuerint opera hominis in statu innocentie q̄ post peccatū.

Contra. Quāto aliquid ē magis purū in grāe aliquo tāto magis h3 virtutē illius grāis: sicut ignis purus q̄ ignis cōmixtus: sed merita nra sūt admixta alicui dmerito qd p3 ex hō qd dī Esa. 64. Quasi pānus mēstru te oēs iusticie nre. Cū igit in pmo statu absq; oī pmixtiōe demeriti fuissent. videt q tūc fuissent efficaciora ad merēdū. ¶ P. quāto volūtas promptior ē ad operādū tāto hō magis meret. z. Cor. 8. s; voluntas prompta est scōz id qd h3: accepta ē nō scōz id qd nō h3: s; in pmo statu voluntas poptior erat ad bñ agendū: q̄ minus ipediebatur. ergo opa hoīs magis erant efficacia ad merēdū.

Respondeo d3 q cū meritū nō cōsistat in habitu: s; i actu nec i actu quolibet: s; i eo q p habitūz gratie iformat. actus āt oīs meritorius ex voluntate pcedat: o3 q meritūz aliqd hēat a grā: z aliqd a voluntate: z aliqd ē ab obiecto actus. vñ spēs actus trahit: z iō ex his tribus efficacia merēdi mēsurari pōt ex grāe voluntate z obiecto. Quāto. n. maiori charitate z grā acti iformat: tāto magis ē meritorius. sicut ē quāto magis ē voluntariū plus h3 d rōe meriti z laudabilis. Sicut ē quāto magis ob3 ē arduū tāto magis ē actus meritorius. sp̄ intelligatur cōparatio de vno ceteris paribus. Qd āt aliqd arduū augmētet rōnez meriti: nō h3 ex difficultate laboris: s; ex bonitate: qz quāto aliqd meli⁹ ē tāto supra vires hoīs operari ē magis eleuatū: qz ergo hō i pmo statu. vt dcm ē maiore grāz cōiter habuisset q̄ post pctm: z poptior fuisset voluntas ad operādū: q̄ resistētiā nō hēbat: sequit q opa hoīs i pmo statu simplr magis erāt efficacia ad merēdū q̄ p: dūmō circa id ē ob3 opatio cōsideret vtrōbiq; q̄uis maiori difficultate circa illud opereb hō post pctm q̄ añ. Non. n. arduū opus auget rōnē meriti nisi rōne bonitatis: z nō rōne difficultatis nisi p accūs: inq̄rū. v3. i id qd difficile ē maiori attētiōe aliqd surgit z cū maiori conatu volūtatē ergo d3 q nō cōsentire tētatiōi in pmo statu: si hō i nālībz tñ cōsideretur: vt magi hic loquit: nō fuisset hōi meritorius: s; hō cōtingit: ex hoc q grāz nō hēbat: sicut ex causa p se: z nō ex hoc q nihil ad malū ipellebat nisi p accidēs: quātūz videlicet: ex hoc q homo nō habebat ipellens ad malum magis

poterat seruari a casu in pctm sine gratia q̄ post. Vel di-
cendū q̄ nō. p̄sentire tētatōi dicit dupl̄r. vel ita q̄ impo-
retur negatio tātum: et ita cū nō relinquit aliq̄s actus nō
remanebit ratio meriti: et hoc potuisset p̄tingere i p̄mo sta-
tu propter hoc q̄ hō nō cogebatur tētatōe exteriorē dis-
cutere cū interiori tētatōe nō v̄geret: vel ita q̄ importat
actū volūtatis tētatōi repugnātē: et sic resistere pctō sem-
per ē meritoriu i eo qui gratia h̄. Ad scdm dicēdū q̄
quis homo i p̄mo statu nō habuerit certamē iterius ha-
buit tamē certamē exterius: vñ et victoriam h̄re potuit q̄
coronā mereret: nec tamē est de necessitate meriti certa-
men cōtra aliquē ipugnātē: q̄ sic in angelis meriti nō in-
ueniremus: s̄ de necessitate meriti ē certamē quo q̄s contē-
dit apprehēdere aliqd qd̄ supra se ē: s̄m q̄ aliqui q̄s virib⁹
suis luctat: nec op̄s v̄t vbi ē maius certamen ibi sit maius
meritū: s̄ vbi ē magis legitimū: cōtingit autē i minori i-
pugnatiōe magis legitimū certamē eē. Ad tertiū dicē-
dū q̄ aliqd pōt dici difficile dupl̄r: vel ex arduitate op̄is: et
sic v̄tus intelligitur circa difficile eē: qd̄. s̄. i se difficile ē et ar-
duū: vel ex impfctiōe opantis: et sic virtus circa difficile
nō ē: s̄ talē difficultatē virtus tollit: quāto enīz aliq̄s vir-
tuosior ē: tāto facilius opa virtutis exercet: nec tamē dōz
ē q̄ quāto virtuosior sit minus mereat: et p̄ hūc modum ē
difficultas maior i opibus hoīs post pctm ex impfctiōe
opantis. Ad quartū dicēdū q̄ hoc q̄ opa alicuius an-
geli sint minus meritoria q̄ alicuius hoīs nō p̄tingit ex i-
pfctiōe angeloz: s̄ ex p̄ditiōe gratie: q̄ quāuis in angelis
sit maior scōz status: quia propinq̄z finī cū sit minor via
angelo data q̄ hoī. vt supra dcm̄ est. tamē gratia hoīs pōt
eē maior i virtute merēdi: angelis. n. data ē gratia ad d̄ter-
minatū gradū scōz d̄terminatū ordinē promerēdū: et iō
vltērius p̄mūz p̄ gratia illā mereri nō possū: hō autē cū
ex p̄ditiōe nature ad nullū ordinē d̄terminet: s̄ i d̄ifferen-
ter ad oēs se habeat: accipit gratia ē i d̄ifferēter ordinatā
ad promerēdū gradū cuiuslibz ordinis scōz genus suū:
et iō nō op̄s q̄ rōne ista hō i p̄mo statu minus mereri po-
tūiss̄ q̄ post pctm. Ad quintū dicēdū q̄ quis hō nūc
ad eundē terminū pueniat ad quē pueniss̄ ante pctm: nō
op̄s tamē vt equalē efficacīā in merēdo hēant actus eius:
q̄ qd̄ tūc ex paucis actib⁹ mereri potuit: nūc ōz q̄ ex mul-
tis actibus mereat: ita q̄ p exercitiū actuū in quāda p-
fctionēz crescat scōz quā sibi competat meritū tāti p̄e-
mū quā prius habuiss̄.

Utrū expulsio de paradiso et p̄natio iustitie originalis
sit pueniens pena prime trāsgressiōis.

V.

Ad quintum sic pcedit. Videtur q̄
pena hoīs iconuenien-
ter i lra d̄terminet p̄o pctō prime trāsgressio-
nis. Illud. n. qd̄ propter boiez factū ē i aliquo
hoī seruire d̄z: s̄ paradisu terrestris propter
boiem factus ē: sicut alie creature: cū igi hō inde eiecto
in nullo seruiat: videt q̄ inde expelli nō d̄buerit. Pre-
terea. propter pctm hoīs tota natura d̄teriorata ē q̄ ppter
boiez facta ē. vt dicit glo. Ro. 8. multo. ergo magis locus
ille i quo pctm cōmissus ē. s̄ paradisu terrestris infici de-
buit: s̄ hō ifecto d̄betur locus infectus ergo post pctm d̄
paradiso terrestri expelli nō d̄buit. P̄. vt supra magi-
ster dixit di. 17. paradisu terrestris d̄ se locus inaccessibleis
ē. ergo frustra apponuntur custodie ne homo ad illū
accedere possit ad quē etia sine illis puenire nō valeret.
Preterea homo post peccatū statim necessitati mor-
tis addictus fuit: sed ex quo necessitate moriendi habuit
nō poterat nō mori. ergo frustra d̄ns dixit. videte ne forte
sumatis d̄ ligno vite ēē. P̄. lignū vite nō habuiss̄ ma-
iorē effectū in boiem post peccatū q̄ ante: sed homo an-

te peccatum de ligno vite edidit. vt in littera dicitur: nec
tamen in eternū vixit. ergo etia licz post peccatū de eo
comedisset nō in eternū vixisset. Si dicatur q̄ lignū
vite hunc effectū non habebat nisi frequēter sumptum.
Contra. Causa multiplicata non variat effectū scōz
sp̄s. si ergo semel sumptū immortalitatis causa nō erat vi-
detur q̄ nec ē si frequēter sumeretur.

Contra id quod inocētie d̄beatur non d̄buit re-
manere inocētia amissa: s̄ locus ille: et
cibus inocētie d̄beatur. ergo post peccatū homo vtroq̄
p̄uari d̄buit. P̄. magis erat proprius locus angeli ce-
lum empyreū in quo creatus est q̄ hoīs paradisu terre-
stris in quo positus ē homo extra ipsūz creatus: sed ange-
lus post peccatū d̄ celo empyreo d̄iectus ē. ergo et hō post
pctm d̄ paradiso terrestri expelli d̄buit.

Respondeo dicēdū q̄ ad felicitatē seu ad beati-
tudinē aliquid p̄tinet quod ē d̄ sub-
stantia eius: sicut visio dei gaudiū et huiusmodi: aliquid
autē correspondet sibi p̄ modū congruētie: sicut beatitudo
d̄ni sanctorūz r̄idet locus excellētissimus qui ē celū em-
pyreū. Ita etia ad statum inocētie: in qua quodā modo
hō beatus erat. vt dicit Augustinus. iz. d̄ ciuitate dei qd̄
pertinebant quasi essentialiter: sicut immortalitas et obedi-
entia viriū inferiorūz ad rationē et huiusmodi: sed que-
dam alia pertinebant per modū cuiusdam congruētie.
Immortalis enīz vite: et ab oī inquietudine segregate d̄be-
batur locus tēperatissimus et d̄litus plenus qualis ē para-
disus terrestris. vnde sicut post peccatū d̄iectus ē a sta-
tu illo inocētie in quē eleuatus erat supra conditionem
nature sue absolute considerare: ita etia et locum ami-
sit qui illi excellētie debebatur: et in locum vbi formatus
fuerat d̄iectus erat.

Ad primum ergo dicēdū q̄ paradisu terrestris
quāuis non seruiat homini quasi in
vsum eius veniēs: seruit tamē sibi ad instructionē eius pro-
ficiēs: sicut homo ex hoc ipso q̄ i scriptura cognoscit se ta-
li loco p̄ pctm p̄uatuū ad pctm vitādūz icitatur: et ad mi-
seriaz suaz cognoscēdam. Ad secūdū dicēdū q̄ sicut
peccati infectio nō venit ad creaturas alias: nisi per crea-
turam rationalē peccantē: ita etia illa infectio nisi corru-
ptio nō irrationalis creature penam ordinatur. vnde nō
oportet q̄ locus ille per peccatū inficiatur: in quo homo
et angelus peccauit: scilicet paradisu terrestris et celum
empyreū: sed illa loca que peccantibus d̄putata sunt post
pctm. Ad tertiū dicēdū q̄ illa impedimēta ratione
quorūz inaccessibleis dicitur paradisu terrestris forte hoc
gladius flāmeus vocatur: quia p̄cipue locus ille inacces-
sibilis videt propter intēperatūz calozē in locis interme-
diis: et ideo non sequitur q̄ huiusmodi impedimēta sup̄flus
sint. Ad quartū dicēdū q̄ quāuis homo post pecca-
tum lignum vite sumpsisset: mortē euadere nō potuiss̄:
potuiss̄ tamē mortē differre: ita vt vita eius auxilio ligni
vite prolongaretur: sicut d̄ Enoch et Delya creditur: et hoc
homini non expediebat. vt tādū in hac misera vita pma-
neret. Et vba illa d̄ni sūt magis accipiēda p̄ modum com-
passionis q̄ insultatiōis. Vel pōt dici. sicut dicit magister
in littera. Ad quintū dōz q̄ et si hō ante pctm d̄ ligno vi-
te sup̄sisset: nō tamē immortalitē p̄secutus fuit quā lignū
vite p̄ferre nō potuit: nisi frequēter sūptūz. Et iō dicēdū.
Ad sextū q̄ lignū vite nō erat causa p̄ se immortalitatis
vt ex p̄dictis patet: s̄ potius erat. vt dispositio qd̄. dispo-
sitio at nō p̄ducit ad effectū nisi multiplicata: sicut p̄z i q̄
litatibus actiuis et passiuis q̄ sūt dispositiōes ad formā ele-
mēti: non. n. inducūt formā elemēti nisi quādo p̄ducitur
materia ad intensiōē qualitatum illarum.

CExpositio textus.

Peratur liberando et preparando etc.)
vt liberatio referat ad ex-
pulsionem peccati: et preparatio ad informationem
aie. (Nō tamē iustitie habēde vlt retinēde.)
Cōtra supra dicitur qd quāuis hō nō hēret vñ pficere pos-
set: habuit tamē vñ possz stare. ergo lib. arb. sufficiebat ad
iustitiā retinēdam. Et dōz. qd ab eadē causa est eē rei et cō-
seruatio eius. vñ sicut eē iustitie gratuite nō est nisi a deo:
ita etiā et cōseruatio eius. S3 vñ est qd hō habēs gratiam
nō idiget alia grā ad eius cōseruationē. Et ppter hoc dicit
qd hō pōt p se stare. (Quibus rñdētes dicimus etc.) Vñ B
falsum: qd si quādo peccauit nō habuit: tunc pñs amisit qd
peccaret: qd videt falsum. S3 dōz. qd ante itentionē pec-
cati habuit vñtutes: s3 si ista duo fuerūt cōmissio peccati et
amissio vñtutis: sicut vñū est instās i quo expellit nigredo
et in quo inducitur albedo. (Dō an pñm beatissimus etc.)
Nō est intelligēdum de patrie beatitudine: s3 qd beatitu-
do includit talē perfectionē q̄lis illi statui cōgruebat: et ca-
piebat aurā ethereā iquātus fixus in vinoz cōtemplatio-
ne mēabat. (Atq; vñ fuisse pcessis.) Ex hoc nō sufficiēter
pbatur: q̄uis hō in statu illo de lignovite comedebat. pce-
ptū. n. affirmatiuū nō obligat ad semp. vñ et si pceptū
sibi fuerit qd lignis oibus pcessis vteret: potuit tamē esuz
alicuius eoz differre vsq; ad terminū sibi a deo p̄finitū
et ideo a quibuscūq; nō cōceditur qd magister hic determi-
nat: s3 qd verius sit determinari nō pōt: cum scriptura nō
determinet: nec ratione probari possit.

CQd p Adā pñm et pena trāsīuit in posteros.

Distinctio.

xxx.

In superioribus insinuatuz est: licet
ex parte. n. n. pfecte sufficimus: q
liter pñmus hō deliquerit et quā p
peccato penā subierit: qbus adijci
endū est pñm sibi ac penā per eū trāsīsse i poste-
ros: sicut Apl's ostēdit inqens. Sicut p vñum
hoiēm in hūc mūdū peccatum intrauit: ita et
in oēs hoies mors pertransiit.

CUx illud pñm fuerit originale: an actuale.

Ic primo vidēdū ē qd fuerit illud pec-
catū: originale. s. an actuale. et si de ori-
ginali intelligat: cōsequēter qd sit ori-
ginale pñm: et quare dicat originale
et quo mō pertrāsierit vel ptransseat in oēs: vñli-
genter inuestigandū ē. Quibusdā placuit de pec-
cato actuali ade illud accipe: asserentibus hoc
aplm sensisse eū inferius ait. Sicut p iobedien-
tiā vñius hois peccatores pstituti sunt multi:
ita etc. Enidēter inquisit etiā ipso noie exprimit
apls pñm: qd per vñū hoiez itrauit in mūdū. s.
inobediētiā. Inobediētiā hō peccatū actuale ē
hoc aut dicit intrasse in mūdū: nō traductiōe
originis: s3 similitudine p̄uatiatiōis. Q̄sq; i illo
vno pñm peccasse dicit: qd oibus ille vñus pec-
cādū exēplū extitit. Hoc male senserūt quidam
heretici: qd dicti sūt pelagiani. de qbus Aug. in
primo lib. de baptismo paruuloz cōmemorat
dicēs. Sciēdū ē hereticos quosdā: q noīati sūt

pelagiani: dixisse pñm pñme trāsgressiōis i ali-
os hoies nō ppagatiōe: s3 imitatiōe trāsīsse. vñ
ēt in paruulis nolūt credere p baptismum solui
originale pñm: qd in nascētibus nullū eē oīno
cōtendūt. S3 eis dicit: qd si apl's pñm imita-
tiōis: nō ppagatiōis intelligi voluisset: eius pñ-
cipē nō Adā: s3 dyabolū diceret: de quo i libro
sapie dicit. Inuidia dyaboli mors intrauit i or-
bē terraz. et qd nō vult itelligi hoc eē factū ppa-
gatiōe: s3 imitatiōe: cōtinuo subiicit scriptura.
imitantē autē eū qui sūt ex parte ipsius. Imitat
qdem Adā quorquor p inobediētiā trāsgressi
vñē mandatū dei: s3 aliud ē qd exēplū ē volū-
tate peccātibus: aliud qd origo ē eū peccato na-
scentibus: nō ē igit accipiendū peccatū ade trā-
sisse in oēs imitatiōis tantū exēplo: sed propa-
gationis et originis vitio.

CUic aperit illud esse peccatū originale quod
transit in posteros.

Est illud peccatū originale vt aper-
te Aug. testatur: qd per adam transi-
uit in omnes: per eius carnem vicia-
tam: p̄cupiscentialiter generatos.

CQuid sit originale peccatū hic inquiri.

Quod diligēter inuestigandū ē qd sit.
De hoc. n. sancti doctores sub obscu-
ritate locuti sūt: atq; scholastici lecto-
res varia senserūt. Quidā. n. putant
originale pñm eē reatū pene p pñm primi ho-
minis. i. debitū vel obnoxitate: qd obnoxij et ad-
dicti sum⁹ pene tēporali et eterne p primi hois
actuali pñm. qd p illo vt aiūt oibus debet pena
eterna nisi p grāz liberent. Iuxta hoz sniam oz
dici originale pñm nec penā nec culpā eē. Cul-
pā nō eē ipsi fatētur. pena quoq; fm eos eē non
pōt. qd si debitū pene originale pñm ē eū debi-
tū pene nō sit pena: nec originale peccatū est pe-
na. Qd etiā qdā eoz admittunt dicēs i scri-
ptura peccatū sepe noiari reatū. et reatū illi itel-
ligunt vt dictū est obnoxitate pena. Et ea rōne
asserūt peccatū originale dici eē in paruulis. qd
paruuli pro ipso primo peccato rei sunt pene.
sicut p pñm iniqui parentis aliquando exulant
filij scdm iusticiā fori.

CQd origiale pñm culpa sit antecorritatib⁹ pbat.

Sed qd origiale pñm culpa sit. pluri-
bus sanctorū testimonijs edocet. sup
exodū vbi dicit: primogenitum a fini
mutabis one. Gregorius ait. Q̄sq; i
in pñm nati sumus et ex carnis delectatiōe cōce-
pti: culpā originale nobis cōtraximus. vnde et
volūrate nra peccatis iplicamur. Ecce culpas